

zřejmě nejsympatičtější. Jejich poetický přínos přispívá slovem více nebo méně bojově vyhoceným k ozdravení lidských vztahů a k hledání oné maximální spravedlnosti společenské, po níž touží lidstvo, přežítí dvojitý válečnou katastrofu. S hlubokým porozuměním vykládá Rousselot lyrickou tvorbu dnešních pokrokových básníků Francie, s nimiž, ač nemarxista, má pro své příslušenství k dělnické třídě mnoho společných zájmů. Proto se některé z jeho portrétů rozvíly v plastické kritické medailony, provázené šťastně vybranými ukázkami z lyrické tvorby, které dokládají správnost Rousselotova soudu a řazení.

Vladimír Stupka

L. Aragon: **O literatuře.** Výběr, předmluva a poznámky Dr. M. Aymonina, předklad J. Fleischmanna, Dr. J. Kolaříka, Dr. A. Krušiny a V. Petříkové. 62. sv. knihovničky Varu. Československý spisovatel, Praha 1956, 120 stran.

Výbor pěti Aragonových statí doplňuje českému čtenáři obraz předního francouzského pokrokového spisovatele, jehož prózu i lyriku máme již zčásti tlumočenu, i když ne vždy dosti uspokojivě.

Vedle svého lyrického a epického díla slovesného je L. Aragon též znamenitým esejistou, který se ve svých úvahách zabývá různými kulturními a ideologickými otázkami. Jen zčásti byly tyto Aragonovy podnětné příspěvky sebrány v knižní celek. Většina z nich zůstává otřesena v pokrokových revuích francouzských, jako v *l'Europe, la Nouvelle Critique* a *Les Lettres françaises*. Pohotovost i šíře Aragonovy pozornosti zabývá se zvláště těmi náměty, které třeba rychle osvětlit s pokrokového hlediska. Čtenáři týdeníku *Lettres françaises* měli již často příležitost ocenit jasně vyhraněné stanovisko Aragonovo, nekompromisní a nebojácné, přímé a otevřené.

Tato sympatická vlastnost Aragonovy esejistiky je společným znakem také oněch pěti statí, které můžeme číst v české podobě. Každá z nich je svědectvím Aragonova postoje k určité problematice: jeho poměru k národní a umělecké tradici francouzského lidu; jeho živého vztahu ke kulturnímu dědictví předchozích generací, viděného ovšem očima marxisty, a proto zblaveného pozlátka idealistického výkladu i buržoasního hodnocení; jeho odpovědného postoje k umělecké a básnické tvorbě, tvořící skutečné a trvalé hodnoty v pevně kázní dialektické jednoty obsahu a formy; jeho ideové věrnosti komunistického intelektuála, stojícího hrdě v bojovém řípu proletářského internacionalismu. Ale také postoje umělce, který ví, jakou silou je pro tvůrčího člověka kritika i sebekritika, jak je to patrné zvláště ve statích *Stranícké umění ve Francii* a v *Projevu na II. sjezdu sovětských spisovatelů*. Aragon tu podrobuje kritické prověrce svou vlastní básnickou činnost, která byla až do jeho rozchodu se surrealismem zatížena idealistickými přežitky. Obecně pak Aragon adresuje, a to i svým literárním druhům, jejichž činnost jeví vážné nedostatky ideologické, přesvědčení o nutnosti budovat nové umění na pevné základně pokrokových idejí, umění, vycházející z kulturního dědictví a lidské i politické skutečnosti francouzského lidu. Také Aragonův sjezdový projev připíná se v podstatné části k prvému eseji, aby v opoře o zkušenosti sovětských spisovatelů a ze zřením ke specifickým znakům francouzského vývoje společenského podal důkaz o možnosti užítí metody socialistického realismu v literární tvorbě země s kapitalistickým zřízením. Třeba tu ocenit Aragonovu kritickou pouť do kulturní minulosti Francie, onen ve zkratce provedený, ale přesvědčivý pohled, odkrývající zřetelné stopy realistické linie ve francouzské slovesnosti starší i novější doby. Stejně vítáme Aragonův výhled do básnických zítřků v poesii, která čerpá svou sílu z pokrokových zkušeností předchozích generací, v poesii, která hledá a nalézá svou nejlepší tematiku v životě skutečných lidí a v problémech, které je zaměstnávají. Poesii, která jde vpřed svým bojovým odhodláním uskutečňovat konečný cíl všech lidí na světě a která proto definitivně vymýtla sobecký předud pomyslného klidu básnického jednotlivce, izolujícího se od života a mas.

Vedle závěrečného Stendhalova portretu v kostce, jinnž Aragon modeluje v novém a pokrokovém osvětlení podobu i význam tohoto realistického mistra francouzského románu v 19. století, upíná se čtenářská pozornost k zbývajícím dvěma esejům, které, aniž máme v úmyslu zmenšovat význam ostatních statí, jsou v Aymoninově výběru zvláště vítané a cenné. V diptychu *Bloch a Rolland Aragon* detailně a na základě dopisového materiálu konfrontuje postoj R. Rollanda a J. R. Blocha k mravní závaznosti obecně lidské, vystavené ohni zkoušek prvé a druhé světové války. Bloch podobně jako Barbusse prožil útrapy prvního světového požáru přímo na frontě, mezi řadovými vojáky a byl několikrát raněn, aby se znovu vrátil na frontu. A přece Bloch projevil již jako mladý profesor historie v Poitiers před světovou válkou své pokrokové smýšlení a jeho bojovná revue *l'Effort libre* stanula na nejkrasnější levici tehdejší socialistické strany. Měl tedy možnost

zaujmut postoj proti válce, která na německé i francouzské straně byla dílem imperia-
listů. Přesto dal však Bloch přednost nacionalistickému okouzlení pro domněle francouzskou
věc a bil se opravdu poctivě. R. Rolland, s nímž se Bloch stýkal již před válkou a s nímž
si dopisoval i ze zákopů a nemocnic, pochopil rázem, jaká byla podstata a původ válečného
střetnutí. Ve svém švýcarském exilu volil Rolland postoj „nad vřavou válečnou“, dovo-
lující mu, aby odsoudil zbytečnost a falešnost tohoto konfliktu a zločinu proti lidství,
vyvolaného temnými silami válečných zbrojařů imperialismu. Aragonovi je však ku podivu
bližší i sympatičtější stanovisko Blochovo, protože v jeho rozhodnutí se projevilo nadšení,
zájem i radost z překonaného individualismu, onen „kolektivní ideál z rozpuštění indivi-
duality v mase“. Nuže toto citové kritérium, které vedlo Blocha v omyl a blud proti
rozumem podepřenému postoji Rollandovu, usnadnilo prý Blochovi jeho další vývoj po prvé
a za druhé světové války a řídilo jeho kroky na cestě revoluční avantgardy. Soudím, že
diptych *Bloch a Rolland* by jen získal, kdyby byl rozřízen o Barbusse, o celou skupinu
pokrokových intelektuálů, o podrobnější rozbor společenské a ideologické situace před
r. 1914 a v období mezi oběma světovými válkami, aby se ideový konflikt projevil
v jasnějším světle. Po publikaci dalších denků Rollandových a Blochovy korespondence
z let 1914—1918, kterou otiskuje revue l'Europe, byla by to cesta mnohem schůdnější
a užitečnější.

Aragonova předmluva k sbírce *Musée Grévin* přináší pod názvem *Černé ryby neboli
o realitě v poesii* vítané poučení o básnickově tvůrčím procesu v době, kdy překonal své
surrealistické začátky a kdy se, obrozen pokrokovou linií marxistického myšlení i poučen
tvrdou zkušeností okupované Francie, vyhranil ve svou dnešní podobu. Mýlil se J. Bédier,
hledající skutečnou polohu města Luiserne s jeho černými rybami. A přece jeho omyl,
vyvrácený dalšími učenými badateli, neoslabil sličnost básnické imaginace a jejího obrazu,
toho složitého procesu tvůrčího, spočívajícího na skutečném vidění, na skutečných pod-
mínkách lidského bytí. Odtud i krása a cena starých skládání francouzských, význam
a trvalý ohlas národního kulturního dědictví. Proto Aragonův výklad o tom, jak tvořil
v hrůzách okupace a v pevné naději na vítězství práva a lidskosti své *Musée Grévin*, je
klíčem k této poesii a brankou k Aragonovu básnickému tvoření vůbec. I v *Musée Grévin*
se objevily po válce nepřesnosti, neúplnosti, omyly. A přece ani jedno z těchto nedopatření
nebylo s to zlehčit poslání a význam tohoto básnického výkřiku hrůzy a výčitky pošla-
paného lidství.

Ve znaleckém výběru Aymoninové a opravdu českém tlumočení překladatelským
kolektivem, spolu s vítaným a pečlivým aparátem poznámkovým, je tento soubor Arago-
nových literárních statí přínosem, který nejen dokresluje naši představu o básníkovi, ale
také poučuje výstižně o clech a úspěších soudobé francouzské pokrokové literatury.

Vladimír Stupha